

Επίκαιρα

Θέματα Συνταγματικού Δικαίου

Υπεύθυνος ύλης: Ξενοφών Κοντιάδης

Δεκέμβριος 2014, Τεύχος 41

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Η συζήτηση για το μεταναστευτικό υπό διαφορετικό πρίσμα»
Alina Das
- «Αβασάνιστες συνταγματικές προτάσεις»
Ξενοφών Κοντιάδης
- «Η άλλη κρίση»
Armin von Bogdandy / Μιχάλης Ιωαννίδης
- «Εκλογή Προέδρου και εκλογικό σύστημα»
Χαράλαμπος Ανθόπουλος

Διάλογος για την έκταση του Συντάγματος

- «Μεγάλο, κακό και 'κλειδωμένο'»
Γιώργος Τσεμπελής
- «Τι σημαίνει καλό Σύνταγμα;»
Ξενοφών Κοντιάδης και Αλκμήνη Φωτιάδου

Νέες δραστηριότητες του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ιδρύματος Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου

Εκδηλώσεις

- «Ιθαγένεια για τα παιδιά των μεταναστών πριν από την ενηλικίωση;», ΔΣΑ 16/12/2014, 18:00
- Seminar: "Victims and Vulnerable Witnesses - time for the UK to catch up with Europe or vice versa?", Institute of Advanced Legal Studies, London 8/12/2014, 14:30

Προγράμματα

- Εθνικό σημείο επαφής του Δικτύου για τα Θεμελιώδη Δικαιώματα (FRANET) το Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ίδρυμα Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου

Εκδόσεις

- Γ. Καραβοκύρης, *Το Σύνταγμα και η κρίση. Από το δίκαιο της ανάγκης στην αναγκαιότητα του δικαίου*, εκδ. Κριτική, Σειρά: ΠΟΛΙΤΕΙΑ-ΣΥΝΤΑΓΜΑ-ΕΥΡΩΠΗ του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου 2014, 226 σελ.

Διάλογος για τα κοινωνικά δικαιώματα στην
International Journal of Constitutional Law
(I·CON), τχ. 12(3), 2014

Η συζήτηση για το μεταναστευτικό υπό διαφορετικό πρίσμα

Alina Das, Av. Καθηγήτρια Clinical Law, New York University Law School

Στις 20 Νοεμβρίου 2014 ο Πρόεδρος Ομπάμα ανακοίνωσε το πολυαναμενόμενο σχέδιο για τη μεταρρύθμιση της μεταναστευτικής νομοθεσίας. Καθώς εκπροσωπώ νομικά μετανάστες που αντιμετωπίζουν απέλαση υπό το ισχύον σύστημα, εκτίμησα θετικά τις παρατηρήσεις του Προέδρου για την «υποκρισία» και τη «σκληρότητα» της μεταναστευτικής μας νομοθεσίας. Το Ανώτατο Δικαστήριο έχει εύστοχα χαρακτηρίσει την απέλαση ως «απώλεια όλων όσων δίνουν αξία στη ζωή», και όμως έχουμε απελάσει εκατομμύρια ανθρώπους (πάνω από 2 εκατομμύρια κατά τη διάρκεια της θητεία της κυβέρνησης Ομπάμα) χωρίς να τους δώσουμε το δικαίωμα σε νομική υποστήριξη ή μια ουσιαστική ευκαιρία να παρουσιάσουν τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσής τους ενώπιον κάποιου δικαστή. Η πρόταση του Προέδρου για πράξεις αναστολής δεν επιλύει τα προβλήματα, αποτελεί όμως μια προσπάθεια να παράσχει σε κάποιους μετανάστες μια προσωρινή αναβολή της απέλασης ώστε να αποφευχθεί ο χωρισμός της οικογένειας, όσο το Κογκρέσο θα συζητάει πιο μακροχρόνια μέσα επίλυσης του μεταναστευτικού.

Παραμερίζοντας το επίμαχο πολιτικό ζήτημα, η νομική βάση για το σχέδιο του Ομπάμα είναι ισχυρή. Το Κογκρέσο έχει εξουσιοδοτήσει την εκτελεστική εξουσία με ευρεία διακριτική ευχέρεια για τη θέση προτεραιοτήτων στην εφαρμογή των σχετικών κανόνων με το Νόμο περί Μετανάστευσης και Ιθαγένειας. Την ευρεία αυτή διακριτική ευχέρεια αναγνώρισε το Ανώτατο Δικαστήριο το 2012 ως κύριο χαρακτηριστικό του μεταναστευτικού συστήματος. Πάγια εφαρμογή της αποτελούν οι πράξεις αναστολής εκτέλεσης, που παρέχουν προσωρινή προστασία από την απέλαση και διασφαλίζουν τη δυνατότητα υποβολής αίτησης για χορήγηση ανανεώσιμης άδειας εργασίας. Όλοι οι Πρόεδροι από την εποχή του Αιζενχάουερ έκαναν χρήση

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Η συζήτηση για το μεταναστευτικό υπό διαφορετικό πρίσμα»
Alina Das
- «Αβασάνιστες συνταγματικές προτάσεις»
Ξενοφών Κοντιάδης
- «Η άλλη κρίση»
Armin von Bogdandy / Μιχάλης Ιωαννίδης
- «Εκλογή Προέδρου και εκλογικό σύστημα»
Χαράλαμπος Ανθόπουλος

Διάλογος για την έκταση του Συντάγματος

- «Μεγάλο, κακό και 'κλειδωμένο'»
Γιώργος Τσεμπελής
- «Τι σημαίνει καλό Σύνταγμα;»
Ξενοφών Κοντιάδης και Αλκμήνη Φωτιάδου

αυτής της διακριτικής ευχέρειας για να προστατεύσουν ομάδες ή άτομα από την απέλαση ή τον αποκλεισμό από τη χώρα.

Υπό το πρίσμα της ευρείας διακριτικής ευχέρειας που έχει η εκτελεστική εξουσία, η παρέμβαση του Προέδρου Ομπάμα είναι μάλλον μετριοπαθής. Όπως παρατηρούν πολλοί σχολιαστές, το πρόγραμμα Ομπάμα δεν διαφέρει σημαντικά από αυτό του Προέδρου Τζωρτζ Μπους το 1990, το οποίο είχε αποτρέψει την απέλαση πάνω από το 40% του πληθυσμού των αντικανονικών μεταναστών. Το νέο σχέδιο Ομπάμα επιδιώκει να καλύψει περίπου 4-5 εκατομμύρια από τα 11-12 εκατομμύρια αντικανονικών μεταναστών που ζουν στη χώρα.

Και όμως, οι πολέμιοι του Ομπάμα ισχυρίζονται ότι πρόκειται για αντισυνταγματική υφαρπαγή αρμοδιότητας. Παρά το γεγονός ότι οι περισσότεροι ειδικοί στο μεταναστευτικό δίκαιο θεωρούν αβάσιμες τις κατηγορίες αυτές, υπάρχουν κάποιοι που διατύπωσαν την άποψη ότι ο Πρόεδρος παραβιάζει το συνταγματικό του καθήκον να εφαρμόζει πιστά τους νόμους. Τα επιχειρήματα αυτά βασίζονται στην ιδέα ότι ο Πρόεδρος προβαίνει σε «νομιμοποίηση» μεταναστών αντίθετα προς τις επιταγές του Κογκρέσου. Όμως ο Πρόεδρος δεν εξήγγειλε κάποιο πρόγραμμα νομιμοποιήσεων. Η απόφαση για το αν θα απελαθεί κάποιος, που αποτελεί ποινή, δεν εξομοιώνεται με τη χορήγηση νομικού status, όπως γίνεται με τη χορήγηση μόνιμης άδειας παραμονής ή ιθαγένειας. Το Ανώτατο Δικαστήριο θεωρεί ότι οι αποφάσεις για την «εξαίρεση από την εκτέλεση» ανήκουν στην εκτελεστική εξουσία. Και υπάρχει καλός λόγος για αυτό, με δεδομένες τις σκληρές, δυσανάλογες και αντιπαραγωγικές συνέπειες της εκτέλεσης των πράξεων σε κάποιες περιπτώσεις.

Τα υπόλοιπα ζητήματα της αντιπαράθεσης αφορούν την επιλογή πολιτικών και όχι ζητήματα αρμοδιότητας. Και εκεί υπάρχουν διαφωνίες. Για παράδειγμα, ο Πρόεδρος τόνισε ότι θα ασκήσει την αρμοδιότητά του κατά τρόπο ώστε να ενισχυθεί η εκτέλεση των σχετικών διατάξεων στα σύνορα και στα άτομα που εμπíπτουν στην κατηγορία των ποινικών παραβατών. Και εκεί όμως θα ανακύψουν τα ίδια προβλήματα χωρισμού οικογενειών, απελάσεων χωρίς διαδικαστικές εγγυήσεις και κατάχρησης εξουσίας στα σύνορα. Όταν διαχωρίζουμε τις κοινότητες των μεταναστών σε εκείνες που «αξίζουν» νόμιμη είσοδο και παραμονή και σε εκείνες που «δεν αξίζουν», τότε ζημιώνονται όλοι.

Όχι μόνο επειδή εκείνοι που «δεν αξίζουν» έχουν πολλά κοινά χαρακτηριστικά με αυτούς που «αξίζουν», όπως ισχυρούς οικογενειακούς δεσμούς και προσφορά στη χώρα μας, αλλά επειδή και μόνο η ύπαρξη της κατηγορίας αυτών

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Η συζήτηση για το μεταναστευτικό υπό διαφορετικό πρίσμα»
Alina Das
- «Αβασάνιστες συνταγματικές προτάσεις»
Ξενοφών Κοντιάδης
- «Η άλλη κρίση»
Armin von Bogdandy / Μιχάλης Ιωαννίδης
- «Εκλογή Προέδρου και εκλογικό σύστημα»
Χαράλαμπος Ανθόπουλος

Διάλογος για την έκταση του Συντάγματος

- «Μεγάλο, κακό και 'κλειδωμένο'»
Γιώργος Τσεμπελής
- «Τι σημαίνει καλό Σύνταγμα;»
Ξενοφών Κοντιάδης και Αλκμήνη Φωτιάδου

που «δεν αξίζουν» αποτελεί τη δικαιολογητική βάση για προγράμματα ομαδικών απελάσεων και κράτησης, που έχουν αποδειχθεί ιδιαίτερα προβληματικά για τη χώρα μας. Ο μοναδικός τρόπος να εξασφαλίσουμε ένα δίκαιο σύστημα είναι να δώσουμε σε όλους την ουσιαστική δυνατότητα να ασκήσουν το δικαίωμα ακρόασης για τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσής τους, χωρίς καμία εξαίρεση.

(επιλογή-μετάφραση: Αλκμήνη Φωτιάδου)

<http://balkin.blogspot.gr>, 24/11/2014

Αβασάνιστες συνταγματικές προτάσεις

Ξενοφών Κοντιάδης, Καθηγητής Δημοσίου Δικαίου, Σχολή Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, Πρόεδρος του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου

Δεν υπάρχει τίποτα πιο εύκολο από τη διατύπωση προτάσεων για την αναθεώρηση του Συντάγματος. Καθώς οι συνταγματολόγοι περισσεύουν, καθένας είναι έτοιμος να επιχειρηματολογήσει για την ανάγκη να ενισχυθεί ο ρόλος της Βουλής, να αλλάξει η διαδικασία εκλογής Προέδρου της Δημοκρατίας, να διευρυνθούν τα «αμεσοδημοκρατικά στοιχεία» του πολιτικού συστήματος ή να κατοχυρωθούν ισχυρότερα κοινωνικά δικαιώματα.

Και όλα αυτά με ελαφριά καρδιά, αβασάνιστα και ανέξοδα. Όπως άλλωστε αναθεωρήθηκε το Σύνταγμα και το 2001, όταν ακόμη και ως προς τις διατάξεις που ο τότε εισηγητής της πλειοψηφίας διατύπωσε αρχικά με φειδώ, όπως για παράδειγμα η ρύθμιση περί βασικού μετόχου, οι βουλευτές διαγωνίζονταν ποιος θα αναδειχθεί δεινότερος πολέμιος της «διαπλοκής», με αποτέλεσμα να ψηφιστούν σχεδόν ομόφωνα συνταγματικά τέρατα, που ούτε τη διαπλοκή πολέμησαν ούτε τίποτε άλλο εισέφεραν.

Έτσι αβασάνιστες είναι και οι προτάσεις που κατέθεσε για πολλοστή φορά η Νέα Δημοκρατία, εντελώς άκαιρα, μια που τίποτε δεν μπορεί να γίνει εάν δεν ξεκαθαρίσει η εκλογή Προέδρου της Δημοκρατίας. Ο ψευδομεταρρυθμιστικός λόγος στην υπέρτατη έκφρασή του, καθώς τα μισά τουλάχιστον από όσα προτείνονται θα μπορούσαν να θεσπιστούν χωρίς καμία καθυστέρηση με απλό νόμο, ενώ σε ορισμένες περιπτώσεις θα αρκούσε απλή απόφαση του πρωθυπουργού. Όμως το ζητούμενο στην πραγματικότητα είναι η αναγγελία αλλαγών, που παραπέμπονται στις καλές της αργόσυρτης αναθεωρητικής διαδικασίας, ώστε να ενισχυθεί προεκλογικά το προφίλ του πλειοψηφούντος κυβερνητικού εταίρου, που ελάχιστα ενδιαφέρθηκε για

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Η συζήτηση για το μεταναστευτικό υπό διαφορετικό πρίσμα»
Alina Das
- «Αβασάνιστες συνταγματικές προτάσεις»
Ξενοφών Κοντιιάδης
- «Η άλλη κρίση»
Armin von Bogdandy / Μιχάλης Ιωαννίδης
- «Εκλογή Προέδρου και εκλογικό σύστημα»
Χαράλαμπος Ανθόπουλος

Διάλογος για την έκταση του Συντάγματος

- «Μεγάλο, κακό και 'κλειδωμένο'»
Γιώργος Τσεμπελής
- «Τι σημαίνει καλό Σύνταγμα;»
Ξενοφών Κοντιιάδης και Αλκμήνη Φωτιάδου

ουσιώδεις αλλαγές στο πολιτικό σύστημα.

Το Σύνταγμα χρειάζεται να αναθεωρηθεί, αφού περιλαμβάνει αρκετές ρυθμίσεις άστοχες ή προβληματικές. Όμως ο χρόνος, ο τρόπος και το περιεχόμενο του αναθεωρητικού λόγου της Νέας Δημοκρατίας αποδεικνύει ότι υπάρχει ο κίνδυνος μιας ακόμη χαμένης ευκαιρίας. Όσο η πολιτική τάξη αδυνατεί να συγκροτήσει μια άτυπη διακομματική πολιτική ομάδα, με τη συνδρομή ειδικών επιστημόνων, που θα αναζητήσει πεδία συμφωνίας για όσα πρέπει να αλλάξουν στο Σύνταγμα, τόσο θα αποδεικνύεται η προσχηματικότητα κάθε αναθεωρητικής πρωτοβουλίας.

πηγή: Εφημερίδα «ΕΘΝΟΣ», 18/11/2014

Η άλλη κρίση

Armin von Bogdandy / Μιχάλης Ιωαννίδης, Διευθυντής και senior research fellow αντίστοιχα στο Ινστιτούτο Max Planck Συγκριτικού Δημοσίου και Διεθνούς Δικαίου, Χαϊδελβέργη

Σε αρκετές κατατάξεις που αξιολογούν τις διεθνείς επιδόσεις στο κράτος δικαίου, η Ελλάδα δεν βρίσκεται απλώς μακριά από τους Ευρωπαίους εταίρους της, αλλά καταλαμβάνει χαμηλότερη θέση ακόμα κι από ορισμένες αναπτυσσόμενες χώρες, όπως η Κόστα Ρίκα και η Ουρουγουάη. Στην ταχύτητα απονομής της δικαιοσύνης, την αποτελεσματικότητα της διοίκησης στην εφαρμογή των νόμων και τη συμμόρφωσή της με δικαστικές αποφάσεις, όλα βασικά στοιχεία του κράτους δικαίου, το πρόβλημα εμφανίζεται δομικό. Στην τελευταία έκθεσή της, η Παγκόσμια Τράπεζα υπολόγισε ότι για τη δικαστική επιδίωξη μιας απαίτησης από σύμβαση απαιτούνται στην Ελλάδα 1.580 ημέρες, όταν στην Ισπανία ο αντίστοιχος χρόνος είναι 510 ημέρες, στην Πορτογαλία 547 και στη Γερμανία 394. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έχει επισημάνει ήδη από το 2010 ότι το ελληνικό δικαϊκό σύστημα αντιμετωπίζει «δομικά προβλήματα», ενώ εκθέσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης επεσήμαναν ξανά πρόσφατα, ότι η Ελλάδα αντιμετωπίζει «μείζονα συστημικά προβλήματα» στην έννομη τάξη της.

Μεμονωμένα τα στοιχεία αυτά βρίσκονται συχνά στη δημοσιότητα. Η συστηματική και συνδυαστική μελέτη τους επιτρέπει όμως να μιλήσουμε για το πρόβλημα με όρους κράτους δικαίου: Το κράτος δικαίου στην Ελλάδα βρίσκεται σε κρίση και η κρίση αυτή εκτείνεται στον ίδιο τον πυρήνα του, την ικανότητα του κράτους να εγγυηθεί την εφαρμογή του δικαίου.

Προβλήματα στην εφαρμογή των νόμων παρουσιάζονται σε

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Η συζήτηση για το μεταναστευτικό υπό διαφορετικό πρίσμα»
Alina Das
- «Αβασάνιστες συνταγματικές προτάσεις»
Ξενοφών Κοντιιάδης
- «Η άλλη κρίση»
Armin von Bogdandy / Μιχάλης Ιωαννίδης
- «Εκλογή Προέδρου και εκλογικό σύστημα»
Χαράλαμπος Ανθόπουλος

Διάλογος για την έκταση του Συντάγματος

- «Μεγάλο, κακό και 'κλειδωμένο »
Γιώργος Τσεμπελής
- «Τι σημαίνει καλό Σύνταγμα;»
Ξενοφών Κοντιιάδης και Αλκμήνη Φωτιάδου

όλες τις χώρες. Παντού υπάρχουν υπάλληλοι που υπερβαίνουν τις αρμοδιότητές τους, δικαστήρια που αργούν να εκδώσουν αποφάσεις, ιδιώτες που καταφέρνουν να αποφύγουν την εφαρμογή του νόμου. Το κράτος δικαίου δεν κινδυνεύει όμως από μεμονωμένες παραβάσεις ή περιστασιακά περιστατικά ανυπακοής. Αντίθετα απειλείται, όταν τα προβλήματα αυτά είναι τόσο έντονα και διαρκή, ώστε η μη τήρηση των κανόνων να είναι συστημική και να έχει λάβει διαστάσεις κανονικότητας. Σε μια πρόσφατη μελέτη μας ονομάσαμε το πρόβλημα αυτό «συστημική δυσλειτουργία του κράτους δικαίου» και χρησιμοποιήσαμε μια σειρά δικαστικών αποφάσεων, εκθέσεων και δεικτών για να εξετάσουμε το κατά πόσον χώρες όπως η Ελλάδα και η Ιταλία πληρούν τις βασικές ευρωπαϊκές απαιτήσεις του κράτους δικαίου – μια από τις θεμελιώδεις αξίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σύμφωνα με το άρθρο 2 της ιδρυτικής της Συνθήκης. Στην Ελλάδα το πρόβλημα εμφανίζεται ιδιαίτερα ανησυχητικό. Ανάμεσα στα 28 κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Ελλάδα βρίσκεται στην τελευταία θέση στην ταχύτητα δικαστικής επίλυσης διοικητικών διαφορών, ενώ στα κριτήρια της διαφθοράς και της αποτελεσματικότητας της διοίκησης στην εφαρμογή των κανόνων βρίσκεται πάνω μόνο από τη Βουλγαρία, τη Ρουμανία και την Κροατία. Η τελευταία περιοδική έκθεση του ΟΟΣΑ για την ελληνική διοίκηση εστιάζει στην «ιδιαίτερη αδυναμία» της να εφαρμόσει ήδη αποφασισμένες μεταρρυθμίσεις. Στα θέματα αυτά, την Ελλάδα δεν χωρίζουν απλώς διαφορές βαθμού με τους Ευρωπαίους εταίρους της, αλλά κλίμακας. Υπάρχει μια σημαντική ποιοτική διαφορά ανάμεσα σε τυχόν περιστασιακά προβλήματα στο κράτος δικαίου και σε μια συστημική κρίση. Στην πρώτη περίπτωση η εμπιστοσύνη στους κανόνες και τους θεσμούς διατηρείται, ενώ στη δεύτερη όχι. Σποραδικά κρούσματα διαφθοράς ή μεμονωμένες καθυστερήσεις στην απονομή δικαιοσύνης δεν αρκούν να υπονομεύσουν την εμπιστοσύνη σε κανόνες και θεσμούς. Εκεί όμως όπου η δημόσια διοίκηση δεν έχει τη βούληση, την επάρκεια ή τους πόρους να εφαρμόσει τους κανόνες, εκεί όπου η δικαστική οδός είναι πολύ μακρά για να τους επιβάλλει και εκεί όπου οργανωμένα συμφέροντα και δραστήριες μειοψηφίες συστηματικά τους αγνοούν χωρίς κυρώσεις, οι νόμοι «μένουν στα χαρτιά». Για να υπάρχει όμως κράτος δικαίου, πρέπει το δικαίο τουλάχιστον να «κρατεί», να είναι αποτελεσματικό. Όταν η εφαρμογή του δικαίου βρίσκεται διαρκώς υπό αίρεση, οι πολίτες δεν μπορούν να προβλέψουν το αν, τότε και πώς θα εφαρμοστούν οι κανόνες που τους αφορούν. Το αποτέλεσμα είναι ότι υπονομεύεται μια από τις πιο βασικές λειτουργίες του δικαίου: η παροχή στους πολίτες ενός αξιόπιστου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Η συζήτηση για το μεταναστευτικό υπό διαφορετικό πρίσμα»
Alina Das
- «Αβασάνιστες συνταγματικές προτάσεις»
Ξενοφών Κοντιάδης
- «Η άλλη κρίση»
Armin von Bogdandy / Μιχάλης Ιωαννίδης
- «Εκλογή Προέδρου και εκλογικό σύστημα»
Χαράλαμπος Ανθόπουλος

Διάλογος για την έκταση του Συντάγματος

- «Μεγάλο, κακό και 'κλειδωμένο' »
Γιώργος Τσεμπελής
- «Τι σημαίνει καλό Σύνταγμα;»
Ξενοφών Κοντιάδης και Αλκμήνη Φωτιάδου

θεμελίου πάνω στο οποίο μπορούν να σχεδιάσουν το μέλλον τους.

Η πιο προφανής συνέπεια μιας τέτοιας κρίσης είναι ότι τα κάθε είδους μελλοντικά σχέδια, επιχειρηματικά, ακαδημαϊκά ή άλλης μορφής, εκτίθενται σε μεγαλύτερο βαθμό αβεβαιότητας και το κόστος πραγματοποίησής τους αυξάνεται. Επιπλέον, εκεί όπου το κράτος δικαίου παρουσιάζει συστημικές ανεπάρκειες, οι πολίτες συχνά καταφεύγουν σε εναλλακτικούς θεσμούς που τους παρέχουν σχετική εμπιστοσύνη, όπως η μαφία (Ιταλία) ή οι κομματικές ιεραρχίες και οι προσωπικές εξωθεσμικές επαφές (Ελλάδα). Κάθε κοινωνία χρειάζεται κάποιους μηχανισμούς συντονισμού. Όταν το κράτος είναι αναξιόπιστο, οι «παραθεσμοί» γίνονται ισχυρότεροι και οι «προσωπικές γνωριμίες» πιο σημαντικές. Το μεγαλύτερο κόστος μετριέται όμως σε όρους δημοκρατίας. Σε μια χώρα με συστημικά προβλήματα στο κράτος δικαίου η εκάστοτε κοινοβουλευτική πλειοψηφία εξουσιάζει στο κενό. Παράγει κανόνες των οποίων η αποτελεσματικότητα είναι αβέβαιη. Η δημοκρατική διάσταση του προβλήματος δεν σταματά όμως εδώ. Όταν οι πολίτες πιστεύουν ότι οι νόμοι δεν εφαρμόζονται, δεν έχουν κίνητρο να συμμετάσχουν ενεργά στη διαμόρφωση ή την αλλαγή τους. Είναι πιο αποτελεσματικό για τους ίδιους να αφιερώνουν τις δυνάμεις τους στο να τους αποφύγουν.

Η κρατική αυθαιρεσία και η ανοχή της ιδιωτικής αυθαιρεσίας υπονομεύουν την οικονομία, την εμπιστοσύνη στους θεσμούς και τελικά την ίδια τη δημοκρατία. Η κρίση του ελληνικού κράτους δικαίου είναι όμως ταυτόχρονα και ευρωπαϊκή κρίση. Η αποτελεσματική εφαρμογή του ενωσιακού δικαίου στηρίζεται στην υπόθεση ότι τα κράτη-μέλη είναι αποτελεσματικά κράτη δικαίου. Το ίδιο και οι μεταρρυθμίσεις που επιβάλλει η οικονομική κρίση. Χωρίς διοίκηση και δικαιοσύνη ικανές να εμπεδώσουν την εμπιστοσύνη στους κανόνες και τα δύο τίθενται εν αμφιβόλω. Όπως και στην περίπτωση της οικονομικής κρίσης, η αδυναμία του ελληνικού κράτους δικαίου είναι αδυναμία και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η έρευνα μας έδειξε ότι η Ελλάδα και η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να αντιμετωπίσουν τη σημερινή κρίση και ως μια δομική κρίση του κράτους δικαίου.

πηγή: Εφημερίδα «Καθημερινή της Κυριακής» 9/11/2014

Εκλογή Προέδρου και εκλογικό σύστημα

Χαράλαμπος Ανθόπουλος, Αναπληρωτής Καθηγητής στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Η συζήτηση για το μεταναστευτικό υπό διαφορετικό πρίσμα»
Alina Das
- «Αβασάνιστες συνταγματικές προτάσεις»
Ξενοφών Κοντιιάδης
- «Η άλλη κρίση»
Armin von Bogdandy / Μιχάλης Ιωαννίδης
- «Εκλογή Προέδρου και εκλογικό σύστημα»
Χαράλαμπος Ανθόπουλος

Διάλογος για την έκταση του Συντάγματος

- «Μεγάλο, κακό και 'κλειδωμένο' »
Γιώργος Τσεμπελής
- «Τι σημαίνει καλό Σύνταγμα;»
Ξενοφών Κοντιιάδης και Αλκμήνη Φωτιάδου

Ενώ στην Ελλάδα φαίνεται ότι θα χαθεί για μία ακόμη φορά η ευκαιρία της συνταγματικής αναθεώρησης, στην Ιταλία η κυβέρνηση του Ματέο Ρέντσι δεν ασχολείται μόνο με την αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης, αλλά προωθεί και συνταγματικές και θεσμικές μεταρρυθμίσεις.

Έχει ενδιαφέρον κυρίως να δούμε πώς διαμορφώνονται τελικά οι προτάσεις για τον τρόπο εκλογής του Προέδρου της Δημοκρατίας και το νέο εκλογικό σύστημα στην Ιταλία, δύο θέματα που συζητούνται πολύ κατά την περίοδο αυτή και στην Ελλάδα.

Όσον αφορά την εκλογή Προέδρου της Δημοκρατίας, οι αλλαγές αφορούν κυρίως τις απαιτούμενες πλειοψηφίες. Στις πρώτες τρεις ψηφοφορίες η εκλογή θα γίνεται όπως σήμερα, δηλαδή με αυξημένη πλειοψηφία των δύο τρίτων του Κοινοβουλίου. Από την τέταρτη ψηφοφορία θα αρκεί η πλειοψηφία των τριών πέμπτων, ενώ από την όγδοη ψηφοφορία και μετά η απόλυτη πλειοψηφία. Προτάθηκε, αλλά δεν έγινε δεκτό, και ένα είδος άμεσης εκλογής του Προέδρου της Δημοκρατίας από τον λαό, μετά την όγδοη ψηφοφορία, με επαναληπτικό γύρο μεταξύ των δύο υποψηφίων που πήραν τις περισσότερες ψήφους. Εννοείται ότι κανείς δεν σκέφτηκε να προτείνει αυτό που ισχύει στην Ελλάδα, δηλαδή τη διάλυση της Βουλής μετά την τρίτη άκαρπη ψηφοφορία.

Όσον αφορά το εκλογικό σύστημα, ο νέος εκλογικός νόμος θα διατηρεί το bonus επιπλέον εδρών που παραχωρείται στην ισχυρότερη πολιτική δύναμη, αλλά θέτει ως ελάχιστο κατώφλι για την απόκτησή του την επίτευξη εκλογικού ποσοστού 40%. Η χορήγηση του bonus ανεξαρτήτως εκλογικού ποσοστού είχε ήδη κηρυχθεί ως αντισυνταγματική από το ιταλικό Συνταγματικό Δικαστήριο με την απόφαση του αριθ. 1 του 2014.

Αν κανείς εκλογικός σχηματισμός δεν συγκεντρώσει 40%, θα γίνεται επαναληπτική ψηφοφορία σε δεύτερο γύρο μεταξύ του πρώτου και δεύτερου εκλογικού σχηματισμού και το bonus θα χορηγείται στον νικητή. Ήδη όμως έχουν διατυπωθεί σοβαρές επιφυλάξεις για τη συνταγματικότητα της ρύθμισης αυτής. Ανεξάρτητα πάντως από την τελική διαμόρφωση του νέου ιταλικού εκλογικού νόμου, γεγονός είναι ότι μόνη χώρα στην Ευρώπη στην οποία προβλέπεται bonus στο πρώτο κόμμα χωρίς προϋποθέσεις είναι η Ελλάδα.

πηγή: Εφημερίδα «ΕΘΝΟΣ» 12/11/2014

Διάλογος για την έκταση του Συντάγματος

Μεγάλο, κακό και «κλειδωμένο»

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Η συζήτηση για το μεταναστευτικό υπό διαφορετικό πρίσμα»

Alina Das

- «Αβασάνιστες συνταγματικές προτάσεις»
Ξενοφών Κοντιάδης

- «Η άλλη κρίση»

Armin von Bogdandy / Μιχάλης Ιωαννίδης

- «Εκλογή Προέδρου και εκλογικό σύστημα»
Χαράλαμπος Ανθόπουλος

Διάλογος για την έκταση του Συντάγματος

- «Μεγάλο, κακό και 'κλειδωμένο' »

Γιώργος Τσεμπελής

- «Τι σημαίνει καλό Σύνταγμα;»

Ξενοφών Κοντιάδης και Αλκμήνη Φωτιάδου

Γιώργος Τσεμπελής, Καθηγητής Πολιτικής Επιστήμης, κάτοχος της έδρας Anatol Rapoport στο Πανεπιστήμιο του Μίσιγκαν (ΗΠΑ)

Σε άρθρο στο «Βήμα της Κυριακής» (5.10.2014) πρότεινα την αναθεώρηση του συνταγματικού άρθρου 110 γιατί «κλειδώνει» το Σύνταγμα και εμποδίζει αναγκαίες μεταρρυθμίσεις. Επίσης υποστήριξα ότι το Ελληνικό Σύνταγμα είναι μεγάλο (27.000 λέξεις), κλειδωμένο (άρθρο 110) και κακό. Επιπλέον δείχνω με στατιστικές αναλύσεις δεδομένων από τις χώρες του ΟΟΣΑ ότι τέτοια συντάγματα συνδυάζονται με χαμηλό κατά κεφαλήν εισόδημα και μεγάλη διαφθορά. Αυτές οι αναλύσεις αμφισβητούνται γιατί, όπως λέγεται, δεν μπορεί το μέγεθος να παίζει τόσο σημαντικό ρόλο. Σύμφωνα με τις αιτιάσεις, το μέγεθος του Συντάγματος δεν συνδυάζεται με τους οικονομικούς δείκτες απευθείας. Πολιτισμικές και ιστορικές αιτίες προκαλούν τη διαφθορά, το χαμηλό κατά κεφαλήν εισόδημα και το «μέγεθος» (ολοκληρωμένη παρουσίαση τέτοιων απόψεων στο άρθρο «Πόσο φταίει το Σύνταγμα για την κρίση» του Ξ. Κοντιάδη στο *Book's Journal*, τ. 49). Αυτές οι αναφορές αγνοούν τα πιο σημαντικά επιχειρήματά μου και δεν στηρίζονται σε επιστημονική θεωρία.

Οι περισσότερες κριτικές αγνοούν το αναλυτικό μέρος του επιχειρήματος. Ένα σύνταγμα μπορεί να περιέχει τρεις κατηγορίες διατάξεων: α) ουδέτερες, όπως για παράδειγμα τον εθνικό ύμνο μιας χώρας (Μάλτα), β) κατευθύνσεις γενικού χαρακτήρα παρότρυνσης, χωρίς εφαρμοστικότητα, όπως το δικαίωμα στην εργασία και γενικότερα κοινωνικά δικαιώματα, καθώς και αόριστες έννοιες, αρχές και προδιαγραφές που είναι αυτονόητες στο δίκαιο, όπως η αναλογικότητα, και γ) κανονιστικές διατάξεις των οποίων η παραβίαση κρίνεται ως αντισυνταγματική και τιμωρείται. Οι δύο πρώτες κατηγορίες είναι δείγμα αυτού που αποκαλώ «πολυλογία», αλλά δεν έχουν κατ' ανάγκη αρνητικές συνέπειες. Βέβαια οι γενικόλογες «ευχές» δεν έχουν ουσιαστικό λόγο ύπαρξης στο Σύνταγμα, γιατί ανοίγουν τον δρόμο σε δικαστικό ακτιβισμό που μπορεί να τινάξει προϋπολογισμούς στον αέρα ή να αποκλείσει τομείς οικονομικής δραστηριότητας (ιδιωτικοποίηση δικτύου παροχής νερού), θέματα εμπύκτοντα στην αρμοδιότητα του Κοινοβουλίου και των δημοκρατικών πλειοψηφιών που επιλέγουν το οικονομικό μοντέλο μιας χώρας. Όμως η ανάγκη αναθεώρησης του Συντάγματος προκύπτει από την επιλογή άστοχων κανονιστικών διατάξεων. Και εδώ είναι το αναλυτικό επιχειρήμα που παρουσιάζω, το οξύμωρο ότι τα μεγάλα συντάγματα είναι ταυτόχρονα τα πιο κλειδωμένα,

www.cecl.gr

Επικοινωνία: centre@cecl.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

▪ «Η συζήτηση για το μεταναστευτικό υπό διαφορετικό πρίσμα»

Alina Das

▪ «Αβασάνιστες συνταγματικές προτάσεις»

Ξενοφών Κοντιάδης

▪ «Η άλλη κρίση»

Armin von Bogdandy / Μιχάλης Ιωαννίδης

▪ «Εκλογή Προέδρου και εκλογικό σύστημα»

Χαράλαμπος Ανθόπουλος

Διάλογος για την έκταση του Συντάγματος

▪ «Μεγάλο, κακό και 'κλειδωμένο' »

Γιώργος Τσεμπελής

▪ «Τι σημαίνει καλό Σύνταγμα;»

Ξενοφών Κοντιάδης και Αλκμήνη Φωτιάδου

αλλά και αναθεωρούνται πιο συχνά από τα υπόλοιπα.

Το κλείδωμα ενός συντάγματος δείχνει πρόθεση του συνταγματικού νομοθέτη να μην αφήσει να αμφισβητηθούν οι περιορισμοί που εισάγει. Η αναθεώρηση δείχνει ότι αυτή η επιλογή θεωρήθηκε απαράδεκτη από τις επόμενες γενιές. Ότι, δηλαδή, οι αναθεωρούμενες διατάξεις ήταν όχι απλώς φλύαρες αλλά επιζήμιες. Γι' αυτό ισχυρίζομαι ότι τα μεγάλα συντάγματα είναι όχι απλώς φλύαρα αλλά κακά. «Κακά» όχι υπό την ηθική ή κανονιστική (normative) έννοια του όρου (δηλαδή ότι δεν αρέσουν στον γράφοντα), αλλά υπό τη θετική (positive), γιατί περιορίζουν ασφυκτικά τους λαούς για τους οποίους συντάχθηκαν. Οι οικονομολόγοι ονομάζουν αυτό το φαινόμενο «χρονική ασυνέπεια», οι φιλόσοφοι «αδυναμία της θέλησης». Μας είναι γνώριμο από τον Όμηρο, όταν ο Οδυσσέας δένεται, για να μην υποκύψει στο κάλεσμα των Σειρήνων.

Ας έρθουμε τώρα στην εμπειρική πλευρά της ανάλυσης. Όπως φαίνεται στη μελέτη μου με τον Nardi [*A Long Constitution is a (Positively) Bad Constitution: Evidence from OECD Countries*] (forthcoming), *British Journal of Political Science*], το μήκος του Συντάγματος έχει αρνητική συσχέτιση με το κατά κεφαλήν εισόδημα και θετική με τη διαφθορά σε όλες τις χώρες του ΟΟΣΑ. Όμως οι κριτικοί θεωρούν αυτή τη σχέση επιφανόμενο (η πραγματική αιτιότητα βρίσκεται κατ' αυτούς στην πολιτική κουλτούρα των χωρών). Θα προσπαθήσω να προσεγγίσω όσο μπορώ τις κριτικές για να τις υποβάλω σε έλεγχο. Θα θεωρήσω (όπως οι κριτικοί) ότι η «διαφθορά» συμμεταβάλλεται με την «πολιτική κουλτούρα», και θα χρησιμοποιήσω την πρώτη (που αποτιμάται στη διεθνή βιβλιογραφία) για να προσεγγίσω τη δεύτερη (που οι κριτικοί θεωρούν αίτιο). Δηλαδή, θα χρησιμοποιήσω τη μετρήσιμη «διαφθορά» αντί για τη νεφελώδη «κουλτούρα». Αν έχουν δίκιο, η εισαγωγή της «διαφθοράς» θα εξαφανίσει τη συσχέτιση του μήκους του Συντάγματος με το κατά κεφαλήν εισόδημα. Το άρθρο με τον Nardi εισάγει τη διαφθορά ως ανεξάρτητη μεταβλητή, καθώς και μια σειρά μεταβλητές που χρησιμοποιούν οι οικονομολόγοι ως συσχετισμένες με το κατά κεφαλήν εισόδημα (εκπαίδευση, φυσικούς πόρους, εμπόριο, επενδύσεις). Η στατιστική ανάλυση δείχνει ότι το μήκος του Συντάγματος εξακολουθεί να έχει αρνητική επίδραση στο κατά κεφαλήν εισόδημα.

Κάποιος μπορεί να πει ότι «διαφθορά» δεν εξισούται με «κουλτούρα», αλλά τότε θα πρέπει να προσδιορίσει ο ίδιος τη μεταβλητή αυτή. Θα πρέπει να το κάνει όχι μόνο αφηγηματικά, δηλαδή με ιστορικά στοιχεία του πώς κάποια

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Η συζήτηση για το μεταναστευτικό υπό διαφορετικό πρίσμα»
Alina Das
- «Αβασάνιστες συνταγματικές προτάσεις»
Ξενοφών Κοντιιάδης
- «Η άλλη κρίση»
Armin von Bogdandy / Μιχάλης Ιωαννίδης
- «Εκλογή Προέδρου και εκλογικό σύστημα»
Χαράλαμπος Ανθόπουλος

Διάλογος για την έκταση του Συντάγματος

- «Μεγάλο, κακό και 'κλειδωμένο' »
Γιώργος Τσεμπελής
- «Τι σημαίνει καλό Σύνταγμα;»
Ξενοφών Κοντιιάδης και Αλκμήνη Φωτιάδου

διάταξη μπήκε στο Ελληνικό Σύνταγμα, αλλά με έναν τρόπο μετρήσιμο, ώστε να μπορεί να χρησιμοποιηθεί από άλλους ερευνητές. Και θα πρέπει να το κάνει για όλες τις χώρες, γιατί η σχέση μήκους και κατά κεφαλήν εισοδήματος (αρνητική) καθώς και διαφθοράς (θετική) επιβεβαιώνεται αν αναλύσουμε όλες τις χώρες του κόσμου για τις οποίες υπάρχουν στοιχεία. Οι επιστημονικές διαμάχες μπορεί να φαίνονται χωρίς πρακτικές συνέπειες. Ας προσγειώσουμε λοιπόν τη συζήτηση. Γιατί δεν θεωρούμε το αναλυτικό εύρημα που παρουσίασα πιο πάνω, δηλαδή το ότι μερικές χώρες φτιάχνουν μεγάλα και περιοριστικά συντάγματα που μετά τα κλειδώνουν και παρά τούτο τα αναθεωρούν πιο συχνά (δείχνοντας χρονική ασυνέπεια), σαν μέρος της «πολιτικής κουλτούρας» και να προσπαθήσουμε να αλλάξουμε αυτό ακριβώς; Κατ' αρχήν να ξεκλειδώσουμε το Σύνταγμα, και μετά να το απαλλάξουμε από τις παράλογες ρυθμίσεις για τις οποίες υπάρχει ευρεία συναίνεση (όπως το άρθρο για τον βασικό μέτοχο, για τις ανάρμοστες προστασίες που παρέχει σε βουλευτές και υπουργούς, για το κλείδωμα στις ανεξάρτητες αρχές). Όλα αυτά είναι επείγουσες προτεραιότητες. Το σήμα κινδύνου ηχεί ξεκάθαρα γιατί οι προτάσεις της Νέας Δημοκρατίας για αναθεώρηση βαδίζουν προς την ακριβώς αντίθετη κατεύθυνση. Προσθέτουν πλήθος νέων, ανώφελων, αμφισβητήσιμων και λαθεμένων προτάσεων. Φτάνουν πια οι «λαθάρες» και η αναγνώρισή τους εκ των υστέρων.

πηγή: Εφημερίδα «Το Βήμα της Κυριακής», 23/11/2014

Τι σημαίνει καλό Σύνταγμα;

Ξενοφών Κοντιιάδης, Καθηγητής Δημοσίου Δικαίου, Σχολή Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, Πρόεδρος του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου

Αλκμήνη Φωτιάδου, Διδάκτωρ Συνταγματικού Δικαίου, δικηγόρος

Το Σύνταγμά μας πρέπει να αναθεωρηθεί. Σε αυτό συμφωνούμε οι περισσότεροι. Εκεί όπου διαπιστώνονται διαφωνίες είναι για ποιους λόγους και σε ποια κατεύθυνση πρέπει να αναθεωρηθεί. Πάνω στα δύο αυτά ζητήματα ο καθηγητής Γ. Τσεμπελής με άρθρα του στο «Βήμα της Κυριακής» (5.10 και 23.11.2014) υποστηρίζει μια άποψη που, αν δεν ήταν αποπροσανατολιστική, θα χαρακτηριζόταν απλώς επιστημονικά αστήρικτη. Τι δέχεται αυτή η άποψη; Ότι η έκταση του Συντάγματος επιδρά αρνητικά στο κατά κεφαλήν εισόδημα. Κατασκευάζει, δηλαδή, μια αιτιώδη

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Η συζήτηση για το μεταναστευτικό υπό διαφορετικό πρίσμα»
Alina Das
- «Αβασάνιστες συνταγματικές προτάσεις»
Ξενοφών Κοντιιάδης
- «Η άλλη κρίση»
Armin von Bogdandy / Μιχάλης Ιωαννίδης
- «Εκλογή Προέδρου και εκλογικό σύστημα»
Χαράλαμπος Ανθόπουλος

Διάλογος για την έκταση του Συντάγματος

- «Μεγάλο, κακό και 'κλειδωμένο'»
Γιώργος Τσεμπελής
- «Τι σημαίνει καλό Σύνταγμα;»
Ξενοφών Κοντιιάδης και Αλκμήνη Φωτιάδου

σχέση ανάμεσα στον αριθμό λέξεων του συνταγματικού κειμένου και στον πλούτο ή στη φτώχεια μιας χώρας υποστηρίζοντας ότι τα μακροσκελή Συντάγματα προκαλούν φτώχεια.

Πώς επιχειρείται να αποδειχθεί η άποψη αυτή; Μετρώντας τις λέξεις των Συνταγμάτων σε όλες τις χώρες του ΟΟΣΑ και συσχετίζοντας τον αριθμό τους με το κατά κεφαλήν εισόδημα κάθε χώρας. Οι αριθμοί όμως ασφαλώς δεν αρκούν, παρότι ενίοτε προσφέρουν σε κάθε επιχείρημα έναν μανδύα επιστημονικοφάνειας, όσο εξωφρενικό και αν είναι. Έτσι προτείνεται ένα εξηγητικό όχημα που βασίζεται σε λογικά άλματα, επιστημολογικές αστοχίες και μια σαφή πολιτική προδιάθεση: υποστηρίζεται, δηλαδή, πως ο λόγος που τα μακροσκελή Συντάγματα, μεταξύ των οποίων κατατάσσεται και το ελληνικό, είναι κακά Συντάγματα συνίσταται στο ότι «περιορίζουν ασφυκτικά τους λαούς για τους οποίους συντάχθηκαν». Ως ιδιαίτερα περιοριστικές θεωρεί η αντίληψη αυτή τις διατάξεις που κατοχυρώνουν κοινωνικά δικαιώματα, όσες διευκολύνουν τον δικαστικό έλεγχο της πολιτικής εξουσίας και εκείνες που θέτουν όρια στην ελεύθερη οικονομία.

Ποιο είναι το συμπέρασμα; Πολύ απλά, προτείνεται να απογυμνωθεί το Σύνταγμα από αυτές τις «περιττές» ρυθμίσεις και να μετατραπεί σε ένα συνοπτικό κείμενο που θα αντιστοιχεί σε ένα «ελάχιστο κράτος». Βρέθηκε συνεπώς μια μαγική συνταγή για τις παθογένειες της ελληνικής οικονομίας και το χαμηλό κατά κεφαλήν εισόδημα: να συρρικνώσουμε το Σύνταγμά μας, ξεχνώντας βέβαια ότι χώρες όπως η Γερμανία ή η Αυστρία, με ισχυρές οικονομίες, έχουν μακροσκελέστερα Συντάγματα από το ελληνικό.

Η μελέτη του Γ. Τσεμπελή δεν είναι η πρώτη που συσχετίζει την έκταση του Συντάγματος με το κατά κεφαλήν εισόδημα. Προηγήθηκαν σοβαρές έρευνες, όπως του Montenegro το 1995 και του Voigt το 2009, οι οποίες όμως ευλόγως προτείνουν *διαφορετικά εξηγητικά σχήματα* και δεν προχωρούν σε απλουστεύσεις. Θα ρωτήσει κανείς: Είναι λοιπόν τυχαία η σχέση της έκτασης των Συνταγμάτων με τον πλούτο ή τη φτώχεια μιας χώρας; Έχουμε αναλύσει διεξοδικά σε πρόσφατη επιστημονική μας μελέτη τους πραγματικούς λόγους αυτής της σχέσης, που συναρτώνται με μεταβλητές όπως ο βαθμός σταθερότητας των πολιτικών και οικονομικών θεσμών, το επίπεδο κοινωνικής συνοχής, οι πολιτειακές κρίσεις και οι εξωτερικές ή εσωτερικές συγκρούσεις στην ιστορική διαδρομή ενός κράτους, η δομή του δικαστικού συστήματος, η πολιτική κουλτούρα, η κρατική

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Άρθρα

- «Η συζήτηση για το μεταναστευτικό υπό διαφορετικό πρίσμα»
Alina Das
- «Αβασάνιστες συνταγματικές προτάσεις»
Ξενοφών Κοντιάδης
- «Η άλλη κρίση»
Armin von Bogdandy / Μιχάλης Ιωαννίδης
- «Εκλογή Προέδρου και εκλογικό σύστημα»
Χαράλαμπος Ανθόπουλος

Διάλογος για την έκταση του Συντάγματος

- «Μεγάλο, κακό και 'κλειδωμένο'»
Γιώργος Τσεμπελής
- «Τι σημαίνει καλό Σύνταγμα;»
Ξενοφών Κοντιάδης και Αλκμήνη Φωτιάδου

αποτελεσματικότητα κ.ά. Θα περιοριστούμε εδώ σε δύο μόνο παρατηρήσεις:

α. Η υποστήριξη μιας υποτιθέμενης αιτιώδους συνάφειας μεταξύ μακροσκελών Συνταγμάτων και φτώχειας υποπίπτει στο λογικό σφάλμα να αγνοεί αυτό που ο J. Elster αποκαλεί «συσχετιστική απόφανση», δηλαδή τις περιπτώσεις που δύο συμβάντα είναι κοινό αποτέλεσμα ενός τρίτου συμβάντος. Στην πραγματικότητα, ούτε τα μακροσκελή Συντάγματα είναι υπεύθυνα για τη φτώχεια ούτε το αντίστροφο, αλλά και τα δύο οφείλονται σε μια σειρά άλλων παραγόντων.

β. Το να «παίζουμε» με το Σύνταγμα χρησιμοποιώντας ποσοτικά κριτήρια όπως ο αριθμός των λέξεων μπορεί να αποβεί επικίνδυνο. Κάθε παρέμβαση στο συνταγματικό κείμενο, ακόμη και οι εκ πρώτης όψης υποτυπώδεις, ενδέχεται να επιφέρει απροσδόκητες επιπτώσεις στη νομολογία, στις σχέσεις μεταξύ κρατικών οργάνων και στη λειτουργία των θεσμών. Οι ποσοτικοί δείκτες στη νομική επιστήμη αποτελούν ένα ενίοτε χρήσιμο εργαλείο, εφόσον δεν ερμηνεύονται αυθαίρετα, όμως μόνο συμπληρωματικά προς την ποιοτική ανάλυση.

Ιδανικό Σύνταγμα δεν υπάρχει. Το πρόβλημα του εύρους των προς ρύθμιση πεδίων και της λεπτομερειακότητας των συνταγματικών διατάξεων μπορεί να λυθεί μόνο με αναγωγή στις πραγματικές συνθήκες. Τα μακροσκελέστερα Συντάγματα απηχούν σε τελική ανάλυση δυσπιστία έναντι όλων των κρατικών εξουσιών. Αν ένα Σύνταγμα κρίνεται καλό ή κακό δεν είναι αξιολογήσιμο με βάση τη λεκτική οικονομία του αλλά με γνώμονα αν ρυθμίζει με τρόπο αποτελεσματικό, εφαρμόσιμο και νομιμοποιημένο εκείνα τα πεδία άσκησης της κρατικής εξουσίας και οργάνωσης της κοινωνικής συμβίωσης που χρήζουν ρύθμισης σε μια συγκεκριμένη πολιτεία. Έχει δίκιο ο Γ. Τσεμπελής ότι το Σύνταγμα μας χρήζει αναθεώρησης, αλλά όχι για τους λόγους που επικαλείται ούτε με τη μέθοδο που υποδεικνύει. Η εφαρμογή μιας τέτοιας μεθόδου θα αποτελούσε ακόμη μεγαλύτερο λάθος από όσα έχουν έως σήμερα διαπραχθεί.

πηγή: Εφημερίδα «Το Βήμα της Κυριακής», 30/11/2014

**Νέες δραστηριότητες του Κέντρου Ευρωπαϊκού
Συνταγματικού Δικαίου – Ιδρύματος
Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου**

www.cecl.gr
Επικοινωνία: centre@cecl.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Νέες δραστηριότητες του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ιδρύματος Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου

Εκδηλώσεις

- «Ιθαγένεια για τα παιδιά των μεταναστών πριν από την ενηλικίωση;», ΔΣΑ 16/12/2014, 18:00
- Seminar: “Victims and Vulnerable Witnesses - time for the UK to catch up with Europe or vice versa?”, Institute of Advanced Legal Studies, London 8/12/2014, 14:30

Εκδηλώσεις

- «Ιθαγένεια για τα παιδιά των μεταναστών πριν από την ενηλικίωση;», Δικηγορικός Σύλλογος Αθηνών, Τρίτη 16 Δεκεμβρίου 2014, 18:00

Ομιλητές

Υπέρ της πρότασης:

Δημήτρης Χριστόπουλος, Αναπλ. Καθηγητής στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αντιπρόεδρος της Διεθνούς Ομοσπονδίας για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (FIDH)

Κατά της πρότασης:

Προκόπης Παυλόπουλος, Βουλευτής, Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών, τ. Υπουργός

Συντονίστρια

Ξένια Κουναλάκη, δημοσιογράφος

Πότε είναι σκόπιμο να χορηγείται η ελληνική ιθαγένεια; Πρέπει να δικαιούνται τη χορήγηση της ελληνικής ιθαγένειας τα παιδιά μεταναστών πριν από την ενηλικίωσή τους, εφόσον ζουν για πολλά χρόνια στην Ελλάδα και φοιτούν στα σχολεία της χώρας; Ή είναι ορθότερο να μπορούν να επιλέξουν μετά την ενηλικίωσή τους, λαμβάνοντας υπόψη και άλλα κριτήρια; Το ζήτημα είναι εξαιρετικά επίκαιρο και σημαντικό καθώς αφορά τελικά το ερώτημα «ποιος (πρέπει να) είναι και τι σημαίνει Έλληνας πολίτης»;

Η είσοδος είναι ελεύθερη. Θα χορηγηθούν βεβαιώσεις παρακολούθησης.

Seminar: “Victims and Vulnerable Witnesses - time for the UK to catch up with Europe or vice versa?”, Institute of Advanced Legal Studies, London 8/12/2014, 14:30

Παρουσίαση των αποτελεσμάτων του επιστημονικού προγράμματος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής «**Προστασία των δικαιωμάτων των θυμάτων στην ΕΕ: θεωρία και πρακτική της διαφοροποίησης στην αντιμετώπιση κατά τη διάρκεια της ποινικής δίκης**», που υλοποίησε το Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ίδρυμα Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου, σε συνεργασία με το Institute for Advanced Legal Studies του Πανεπιστημίου του Λονδίνου.

www.cecl.gr
Επικοινωνία: centre@cecl.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Νέες δραστηριότητες του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ιδρύματος Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου

- Seminar: “Victims and Vulnerable Witnesses - time for the UK to catch up with Europe or vice versa?”, Institute of Advanced Legal Studies, London 8/12/2014, 14:30

Προγράμματα

- Εθνικό σημείο επαφής του Δικτύου για τα Θεμελιώδη Δικαιώματα (FRANET) το Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ίδρυμα Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου

Victims and Vulnerable Witnesses - time for the UK to catch up with Europe or vice versa?

08 December 2014, 14:30 - 18:30

Speakers Abstract:

Successive UK Governments have promised to “put victims at the heart of the criminal justice system” and to “get it right for victims and witnesses”, without necessarily satisfying the requirements of Directive 2012/29/EU - let alone the levels of participation and protection offered by the traditional “parti civile” status in, for example, Italy.

This seminar will discuss what legislative arrangements the UK has to protect victims and witnesses, whether these are working in practice and how the results of a recent study of other European and member states’ legislation with similar effect might influence future legal changes.

Speakers:

Professor John Spencer, Cambridge University;

Professor Penny Cooper, Kingston University School of Law;

Dr Helen Xanthaki, Director of Research Programmes, IALS;

Dr Maria Mousmouti, Executive Director of the European Centre for Constitutional Law, Athens

Chair: **H.H. Judge Michael Hopmeier**, Kingston Crown Court.

Organised by: Institute of Advanced Legal Studies

Event Type: Seminar

Venue: IALS

Venue Details: Institute of Advanced Legal Studies

<http://events.sas.ac.uk/events/view/15825>

Προγράμματα

- Εθνικό σημείο επαφής του Δικτύου για τα Θεμελιώδη Δικαιώματα (FRANET) το Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ίδρυμα Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου

Το Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ίδρυμα

www.cecl.gr
Επικοινωνία: centre@cecl.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Νέες δραστηριότητες του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ιδρύματος Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου

Προγράμματα

- Εθνικό σημείο επαφής του Δικτύου για τα Θεμελιώδη Δικαιώματα (FRANET) το Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ίδρυμα Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου

Εκδόσεις

- Γ. Καραβοκύρης, *Το Σύνταγμα και η κρίση. Από το δίκαιο της ανάγκης στην αναγκαιότητα του δικαίου*, εκδ. Κριτική, Σειρά: ΠΟΛΙΤΕΙΑ-ΣΥΝΤΑΓΜΑ-ΕΥΡΩΠΗ του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου 2014, 226 σελ.

Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου, σε συνεργασία με την Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, αναλαμβάνει για δεύτερη συνεχόμενη τετραετία τον ρόλο του Εθνικού Σημείου Επαφής (National Focal Point) στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο για τα θεμελιώδη δικαιώματα (FRANET) που συντονίζει ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός για τα Θεμελιώδη Δικαιώματα (European Union Agency on Fundamental Rights - FRA). Το Εθνικό Σημείο Επαφής συλλέγει ποσοτικά και ποιοτικά δεδομένα σχετικά με την εφαρμογή των θεμελιωδών δικαιωμάτων στη χώρα μας και εκπονεί νομικές και κοινωνικές έρευνες σε θέματα προτεραιότητας. Θεματικές προτεραιότητες για την επόμενη τετραετία είναι η πρόσβαση στη δικαιοσύνη, η προστασία των θυμάτων εγκλήματος, η κοινωνία της πληροφορίας και ο σεβασμός προσωπικών δεδομένων, η ένταξη των Ρομά, τα δικαιώματα του παιδιού, η μετανάστευση, ο ρατσισμός, η ξενοφοβία και οι διακρίσεις με βάση κοινωνικοοικονομικά πολιτικά και πολιτισμικά κριτήρια.

Εκδόσεις

- Γ. Καραβοκύρης, *Το Σύνταγμα και η κρίση. Από το δίκαιο της ανάγκης στην αναγκαιότητα του δικαίου*, εκδ. Κριτική, Σειρά: ΠΟΛΙΤΕΙΑ-ΣΥΝΤΑΓΜΑ-ΕΥΡΩΠΗ του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου, 2014, 226 σελ.

Γιώργος Καραβοκύρης
ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΚΑΙ Η ΚΡΙΣΗ
Από το δίκαιο της ανάγκης στην αναγκαιότητα του δικαίου

Πέντε, σχεδόν, χρόνια μετά την υπογραφή του πρώτου Μνημονίου, διαθέτουμε ικανό πολιτικό και νομικό δείγμα, αφενός της ίδιας της κρίσης και των μέτρων αντιμετώπισής της, αφετέρου των ρητορικών της, των κυρίαρχων δηλαδή λόγων που διαμόρφωσαν, μαζί με τα βιώματά μας, την πρόσληψή της. Ωστόσο, τόσο στη διαχείριση, όσο και στην ερμηνεία της κρίσης, οι βασικές έννοιες του νομικού μας πολιτισμού έχουν φθάσει στα όριά τους, προκαλώντας μια προφανή σύγχυση ως προς την εγκυρότητα και την κατανόηση του «δικαίου της κρίσης». Μιλώντας νομικά για

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Νέες δραστηριότητες του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ιδρύματος Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου

Εκδόσεις

- Γ. Καραβοκύρης, *Το Σύνταγμα και η κρίση. Από το δίκαιο της ανάγκης στην αναγκαιότητα του δικαίου*, εκδ. Κριτική, Σειρά: ΠΟΛΙΤΕΙΑ-ΣΥΝΤΑΓΜΑ-ΕΥΡΩΠΗ του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου 2014, 226 σελ.

*Διάλογος για τα κοινωνικά δικαιώματα στην
International Journal of Constitutional Law
(I·CON), τχ. 12(3), 2014*

την κρίση, συχνά ενδίδουμε στη δύναμη και τα διλήμματα της ανεπιφύλακτης πολιτικοποίησης, με συνέπεια όχι μόνο να διαφωνούμε για τη συνταγματικότητα των νομοθετικών παρεμβάσεων ή την ορθότητα των δικαστικών αποφάσεων, αλλά, το κυριότερο, να αδυνατούμε να συγκροτήσουμε επιστημονικά το σχετικό διάλογο.

Η μελέτη τοποθετείται εντός, αλλά και πέρα από τη συγκυρία. Φωτίζοντας τις σημαντικότερες στιγμές της και αποδομώντας τις ερμηνείες της, επιχειρεί να προσδώσει το κανονικό τους νόημα σε εκείνες τις λέξεις του δικαίου (όπως κυριαρχία, δημοκρατία, δημόσιο συμφέρον, αξιοπρέπεια, αναγκαιότητα) που οι εξαιρετικές συνθήκες της κρίσης έφεραν ακόμη πιο κοντά μας. Μέσα, δηλαδή, από την εξαιρετικότητα συλλαμβάνουμε την κανονικότητα του δικαίου, δίνοντας έμφαση τόσο στα νομικά περιστατικά των τελευταίων ετών, όσο και στο λόγο των ερμηνευτών τους, των οργάνων που επιτελούν το δίκαιο, αλλά και της διχασμένης νομικής δογματικής. Έτσι, το έργο αρθρώνεται ταυτόχρονα ως *κριτική περιγραφή* της κρίσης και ως *δοκίμιο* για τις θεμελιώδεις έννοιες του (δημοσίου) δικαίου.

Ειδικότερα, στο φόντο της κρίσης, το βιβλίο προτείνει το δικό του δρόμο στη σχέση *δικαίου* και *ανάγκης*, εκθέτοντας και υπερβαίνοντας το αδιέξοδο της παραδοσιακής νομικής αντίληψης ότι η «ανάγκη είναι κατηγορία του νόμου» και της πολιτικής θέσης ότι «η ανάγκη δεν γνωρίζει νόμο». Ανάμεσα στη θετικιστική αναγωγή της ανάγκης στο χαρακτηρισμό του νομικού οργάνου και την *ad hoc* πολιτική ανάδειξή της, είτε για να παρακαμφθεί είτε για να δικαιολογηθεί ο νομικός κανόνας, εγκλωβίζεται οποιαδήποτε απόπειρα να προσεγγίσουμε επαρκώς το δίκαιο. Αντιθέτως, εάν αποδεχθούμε ότι το δίκαιο πρέπει πάντοτε να συνδέεται με μια *πραγματική* και *αδήριτη* ανάγκη, μπορούμε να εμβαθύνουμε στους λόγους που επιβάλλουν τη θέσπισή του. Αναλύοντας κριτικά το βάρος του *χρέους*, του *χρόνου* και της *γνώσης* στη δικαιοπολιτική θεμελίωση της αναγκαιότητας του «δικαίου της κρίσης», η μελέτη διερευνά τις θολές, στην τωρινή συνθήκη, διαχωριστικές γραμμές ανάμεσα στην επίκληση της *σωτηρίας του Κράτους* (*raison d'État*) και τη διαφύλαξη των *δικαιωμάτων* μας.

**Διάλογος για τα κοινωνικά δικαιώματα
στο International Journal of
Constitutional Law (I·CON), τχ. 12(3),
2014**

www.cecl.gr
Επικοινωνία: centre@cecl.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Νέες δραστηριότητες του Κέντρου Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ιδρύματος Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου

*Διάλογος για τα κοινωνικά δικαιώματα στην
International Journal of Constitutional Law
(I·CON), τχ. 12(3), 2014*

Socio-economic rights, economic crisis, and legal doctrine

[Int J Constitutional Law (2014) 12(3): 710-739]

David Bilchitz, Professor of Human Rights and Constitutional Law, University of Johannesburg; Director, South African Institute for Advanced Constitutional, Public, Human Rights and International Law; Secretary General, International Association of Constitutional Law

Available at: <http://icon.oxfordjournals.org/content/12/3/710.full>

Socio-economic rights, economic crisis, and legal doctrine: A reply to David Bilchitz

[Int J Constitutional Law (2014) 12(3): 740-746]

Xenophon Contiades, Dr.iur, Professor of Public Law and Dean, School of Social and Political Sciences, University of Peloponnese; Managing Director, Centre for European Constitutional Law (Athens, Greece)

Alkmene Fotiadou, Dr.iur, Research Associate, Centre for European Constitutional Law (Athens, Greece)

Π

Available at: <http://icon.oxfordjournals.org/content/12/3/740.full>

Socio-economic rights, economic crisis, and legal doctrine: A rejoinder to Xenophon Contiades and Alkmene Fotiadou

[Int J Constitutional Law (2014) 12(3): 747-750]

David Bilchitz, Professor of Human Rights and Constitutional Law, University of Johannesburg; Director, South African Institute for Advanced Constitutional, Public, Human Rights and International Law; Secretary General, International Association of Constitutional Law

Available at: <http://icon.oxfordjournals.org/content/12/3/747.full>